

Inhoud presentaties en workshops

Kritische succesfactoren voor examencommissies

Paula Willemse, IVA Onderwijs, Leren en examineren

Wat betekenen de succesfactoren voor mijn examenafname?

Halvard Jan Hetteema, Servicepunt Examinering mbo

Welke factoren maken een examencommissie succesvol? IVA Onderwijs deed onderzoek naar succesfactoren die goede examencommissies in de praktijk lieten zien. Het blijken geen hoogdravende idealen te zijn, maar gewone, alledaagse zaken die voortvloeien uit een investering in kwaliteitsverbetering. Maar hoe vertaal je als taalcoach of taaldocent de uitkomsten van zo'n onderzoek naar goede instellingsexamens? Hoe onderhoud je de contacten met een examencommissie, zodat een papieren onderzoek dagelijkse praktijk kan worden? Een aantal belangrijke aanknopingspunten passeren de revue.

Hoe geven scholen invulling aan de instellingsexamens? Resultaten van de inventarisatie najaar 2015

Tiba Bolle, ITTA

Vanaf 2016 moeten de instellingsexamens Nederlands (Schrijven, Spreken en Gesprekken) extern worden gevalideerd. Momenteel vindt invoering van de herziene kwalificatiedossiers plaats in het mbo. In het mbo zitten veel leerlingen met een NT2-achtergrond en de verwachting is dat er een toestroom blijft. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor de inhoud, afname en beoordeling van de examens Nederlands in het mbo? Het ITTA heeft dit najaar geïnventariseerd hoe er op de mbo-scholen invulling wordt gegeven aan de uitvoering van de instellingsexamens Nederlands. Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met docenten Nederlands, vakgroepvoorzitters Nederlands en taalcoaches van een groot aantal roc's.

Workshop 1 Examenprotocollen, resultaten en toekomst van de centrale examinering,

Jan Paul de Vries, College voor Toetsen en Examens

In deze workshop informeert het CvTE over de volgende zaken: Wat schrijft het CvTE voor en welke keuzes kan de docent maken, op het gebied van de centrale examens Nederlands voor het mbo? Welke informatie is er beschikbaar voor de instellingen vooraf en na afloop van de examens? Hoe zien de examens eruit en welke ontwikkelingen zijn er te verwachten?

Workshop 2 Keuzes maken bij examinering: inkopen of (samen) construeren?

Marleen van de Wiel, Servicepunt Examinering mbo

In deze workshop doorlopen we samen het proces van examinering om een goede, afgewogen keuze te kunnen maken voor de afname van de instellingsexamens. Het gaat niet alleen om de aansluiting bij het onderwijs of de keuze om Nederlands geïntegreerd of apart te examineren. Het is ook belangrijk dat de examinering aansluit bij de visie van je school of opleiding. Termen als examenstandaarden, vaststelling en externe validering komen aan de orde. Vanuit het perspectief van examinering bespreken we een aantal praktijkvoorbeelden. Ze leiden tot een checklist voor de examinering van jouw examens, die aan het einde van de workshop ingevuld is.

Workshop 3 Kwaliteit van de Instellingsexamens: valideren, standaardiseren en construeren

Annet Feijen, Servicepunt Examinering mbo

Is de kwaliteit van mijn instellingsexamen valide? Een valide examen meet wat het beoogt te meten en sluit (dus) aan bij de eisen uit het referentiekader en de standaarden van de onderwijsinspectie. Hoe weet je of het instellingsexamen dat jij afneemt aan deze criteria voldoet? Dekkt het daarmee de eisen die de opleiding stelt aan de beginnende beroepsbeoefenaar? Hoe kan ik werken aan standaardisering? Hoe kan ik voordeel halen uit samenwerking met anderen? In deze workshop geeft het Servicepunt examinering mbo inzichten mee die je handvatten bieden voor het vormgeven van het vaststellingsproces.

Workshop 4 Examinering in de (beroeps)context: Voorwaarden, uitdaging en risico's

Anne de Groot & Miryam de Hoo, CINOP

In opdracht van het Steunpunt taal en rekenen mbo hebben Cito en CINOP in samenwerking met enkele roc's diverse voorbeeldinstellingsexamens Nederlands ontwikkeld. In deze workshop besteden we aandacht aan beroepsgerichte invulling van het instellingsexamen, aan de hand van de landelijke voorbeeldexamens. Welke uitdagingen en mogelijkheden zien we om efficiënt te examineren? Hoe speelt de onderwijsvisie hierbij een rol? Gezamenlijk gaan we met deze en meer vragen aan de slag, zonder daarbij de wettelijke kaders en kwaliteitseisen uit het oog te verliezen.

Workshop 5 Aangepast examineren. Studenten met extra ondersteuningsvraag

Henry Soyer, Rijn IJssel & Halvard Jan Hetteema, Servicepunt Examinering mbo

Bij de centrale examens is de regelgeving over de mogelijke aanpassing voor studenten met een beperking helemaal klaar: de *Special Needs Special* geeft dat keurig aan. We moeten onze studenten daar uiteraard goed op voorbereiden. De publicatie geeft ook richting aan de instellingsexamens. Maar dan komt de uitvoering: Hoe gaan we Gesprekken voeren afnemen bij een auditief beperkte student? Wat doen we met een extreme stotteraar bij examens Spreken? En een student met een taalontwikkelingsstoornis? Bij de beroepsexamens zijn er ook interessante dilemma's: Hoe voer je een verkoopgesprek met een dove student? Wie wijst de student de weg? Wie beslist hierover? Wie maakt zo'n aangepast examen? Welke criteria zijn er? Niet alle antwoorden zijn direct beschikbaar maar de oplossingsrichting wel.

Henry Soyer is voorzitter van de vaststellingscommissie en lid van de examencommissie generieke examens van Rijn IJssel.

Workshop 6 Dilemma's van de beoordelaar. Valkuilen van een assessor

Inge van Meelis, ITTA

Of je nu een ervaren beoordelaar bent of niet, er zijn altijd lastige beslissingen te nemen bij het beoordelen van de examens Nederlands. Het Referentiekader Taal en het beoordelingsformat geven houvast, maar voorzien niet in alle situaties. Soms zijn overleg of aanvullende afspraken nodig, bijvoorbeeld bij onduidelijkheden in het format of in de opdracht, bij het beoordelen van taalproducten van NT2-studenten of bij studenten die op het randje balanceren tussen een voldoende en onvoldoende. Aan de hand van een aantal taalproducten proberen we meer helderheid te krijgen over deze dilemma's.

Workshop 7 Grip op taal

Joanne van Emmerik, CITO

Deze workshop is gericht op docenten die meer grip willen krijgen op hun beoordeling van de productieve taalvaardigheid van hun leerlingen: Schrijven, Spreken en Gesprekken voeren. Deelnemers geven met elkaar betekenis aan de criteria die in het Referentiekader Taal gespecificeerd zijn. Vervolgens gaan zij aan de slag met het beoordelen van een authentiek taalproduct, aan de hand van het beoordelingsmodel van Cito en CINOP. Tot slot voeren de deelnemers een realistisch assessorenoverleg waarin zij tot een gezamenlijk, objectief en betrouwbaar en onderbouwd oordeel komen over het behandelde product. Tijdens dit proces geeft de workshopleider tips en handvatten die passen bij de vragen en dilemma's die uit dit overleg naar voren komen.

Workshop 8, 9, 10 Wanneer is een Instellingsexamen representatief, objectief en uitvoerbaar?

U gaat in deze workshops kijken naar de kwaliteit van een of meer examens van scholen uit een bepaald domein. Dit doen we met een evaluatie-instrument dat gelieerd is aan het toezichtkader van de onderwijsinspectie. Na de introductie van deze checklist evalueert u een instellingsexamen van een school met de checklist. Tenslotte koppelen we terug wat we hier van leren over de kwaliteit van uw eigen examens.

- **Voorbeeldscreening instellingsexamens domein Techniek, Kuny Bouman, ROC Aventus**
- **Voorbeeldscreening instellingsexamens domein Economie en bedrijf, Willy Korteweg, Albeda College**
- **Voorbeeldscreening instellingsexamens domein Welzijn 3F, Marijke van Huijstee, Rijn IJssel**

Workshop 11 Vragenuurtje

Servicepunt examinering en Steunpunt taal en rekenen

Workshop 12 Voorbereiding op het centraal examen Lezen en Luisteren

Marjon Sanders & Piet Litjens, Voorzitters vaststellingscommissies CE 2F en 3F, College voor Toetsen en examens

In een duopresentatie wordt een kijkje in de keuken gegeven van de constructie en vaststelling van de centrale examens Nederlands 2F en 3F voor de onderdelen Lezen en Luisteren. Hierbij komt aan de orde:

- de syllabus die ten grondslag ligt aan de examens 2F en 3F;
- de doelstellingen zoals uitgewerkt in een toetsmatrijs;
- de ontwikkeling en vaststelling van opgaven in een toetsbank;
- digitale toetsing van Lezen en Luisteren;
- reflectie op de eerste pilotjaren en het eerste jaar CE: ervaringen, opbrengsten en risico's.

Vervolgens leggen we, aan de hand van een voorbeeldexamen 2F en 3F, de deelnemers enkele kwesties voor die richtinggevend zijn voor de didactiek van het vak Nederlands in het mbo. Daarbij komen in ieder geval aan de orde:

- didactiek van lees- en luistervaardigheid;
- functionaliteit van lees- en luistertaken;
- tekstsoorten: informatief, beschouwend en betogend.

We gaan in dialoog met de deelnemers om ervaringen en adviezen uit te wisselen in het proces van voorbereiding, afname en het uiteindelijke resultaat.

Workshop 13 Herziening kwalificatiedossiers: Overlap taal- en vakleer in onderwijs en examinering

Jetske Woudstra, MBO Raad & Tiba Bolle, ITTA

Ook in de nieuwe kwalificatiedossiers (KD's) staan zowel de generieke doelen voor taal, als beroepskennis en -vaardigheden. Er is overlap tussen taal- en vakleer, maar er zijn ook verschillen. Door generieke taaleisen te verbinden met talige beroepseisen kun je je studenten beter motiveren. De MBO Raad heeft een quickscan gemaakt waarmee de discussie binnen een school of opleiding op gang gebracht kan worden. Ook is er een instrument ontwikkeld waarmee beroepstaaltaken uit de herziene KD's gehaald kunnen worden en gekoppeld aan de domeinen uit het Referentiekader Taal. Daarnaast speelt de vraag in welke onderwijssituaties je tegelijkertijd aandacht kunt besteden aan taal en aan de uitvoering van de beroepstaken? Het Teamtaalspel is door de MBO Raad en het ITTA ontwikkeld om opleidingsteams hierbij te inspireren en het teamgesprek over de inhoud van het onderwijsprogramma op gang te brengen. In deze workshop wordt het Teamtaalspel gepresenteerd, na afloop krijgen deelnemers het taalspel mee naar huis.

Workshop 14 Op weg naar de instellingsexamens Spreken en Gespreken voeren

Lies Alons, Femke Scheltinga, ITTA

Om te leren spreken en gesprekken voeren op niveau 2F of 3F hebben studenten goede voorbeelden nodig, veel oefenmogelijkheden en uiteraard iemand die hen corrigeert en aanmoedigt. Wat voor opdrachten geef je hen om spreken en gesprekken voeren te oefenen, hoe organiseer je dat in en buiten de les, en wie geeft hen leerzame feedback? We bespreken een aanpak voor de vaardigheden spreken en gesprekken voeren waarmee studenten op effectieve en efficiënte wijze voorbereid worden op de examens.

Workshop 15 Van inburgering naar startkwalificatie. Verkenning van de mogelijkheden

Rudi Knol, Alfa College, Elwine Halewijn, ITTA, Bas Schuiling, Vluchtelingenwerk

Voor inburgeraars is het van wezenlijk belang zo goed mogelijk in te stromen op de arbeidsmarkt. Een goede verkenning van hun wensen en mogelijkheden, (voorbereiding op) opleiding en ervaring met werken in Nederland vergroot hun kansen en verkleint de kans op uitval. Roc's kunnen een exclusief aanbod doen van inburgeren met (oriëntatie op) beroepsonderwijs, zeker aangezien het examen Oriëntatie op de Nederlandse arbeidsmarkt (ONA) sinds 2015 een verplicht onderdeel is van het inburgeringsexamen.

Aandacht voor taalvaardigheid, gecombineerd met onderdelen uit de Entree, snuffelstages in de opleidingen en beroepsstages bij werkgevers bepalen de inhoud van het traject. Het ONA-portfolio vormt een onderdeel van de lessen Burgerschap en Loopbaan/werknemersvaardigheden binnen het traject, en wordt gebruikt als examineringsvorm (naast een inburgeringsexamen op A2). In de workshop gaan we dieper in op de combinatie van burgerschap, loopbaan- en werknemersvaardigheden en ONA, de opzet en examinering van geïntegreerde trajecten en de praktijkervaring van het Alfa College.

Workshop 16 Instellingsexamens Nederlands in context van het beroep

Inge van Meelis & Bregje Kaars Sijpesteijn, ITTA

Mbo-opleidingen hebben de mogelijkheid om hun examens Nederlands (Spreken, Gesprekken voeren en Schrijven) zelf te ontwikkelen en beroepsgericht in te vullen. Scholen kiezen hiervoor, omdat beroepsgericht examineren van Nederlands beter aansluit bij hun onderwijsvisie of omdat ze efficiënter kunnen examineren in de beroepscontext. Natuurlijk moeten de examens wel voldoen aan de kwaliteitseisen van de inspectie. In deze workshop maakt u kennis met de tien stappen die genomen moeten worden bij het ontwikkelen van een beroepsgericht instellingsexamen en u voert een aantal stappen samen uit.